

MAAOMAVALITSUS

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU HÄÄLEKANDJA

20. APRILL 1932. A.

Nr. 4

KÜMNES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit. Toimetaja: F. Wellner.

Tellimise hind;	Toimetus ja talitus;	Kuulutuste hind:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi	1 lhk. Kr. 20.—, ½ lhk. Kr.
Pooles aastas „ 2.50	uul. Nr. 12.	10.—, ¼ lhk. Kr. 5.—, ⅛ lhk.
1923 aastak. „ —.50	Telefon Nr. 452-72.	Kr. 2.50, 1/16 lhk. Kr. 1.25.
1924 „ „ 3.—	Jooksev arve: Eesti Panga Tal-	Dokumentide kaotamise kuulu-
1925—1931 a. à . . . „ 5.—	linna osakond Nr. 609.	tused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

SISU:

Riigi ja omavalitsuse vahekord — mag. A. T. Kliimann	Lhk. 55
Perekonnaseisumuudatuste maksuta regist- reerimisest ja väljaantavate dokumen- tide maksustamisest — Teofil Teder .	„ 56
Marutaudist ja selle vastu võitlemisest — dr. K. Lind —	„ 59
Vallaomavalitsuse korraldus — J. Jans .	„ 62
Küsimusi ja vastuseid	„ 68
Kuulutusi	„ 54

Kuulutatakse maksvusetaks:

- 1) Johannes Steinberg'i hobusepass, väljaantud Esna vallavalitsuselt 5. jaan. 1921. a. nr. 878 all.
- 2) Johannes Steinberg'i hobusepass, väljaantud Alavere vallavalitsuselt 15. mail 1925. a. nr. 52 all.
- 3) Aleksander Mihkli p. Mesi hobusepass, väljaantud Lehtse vallavalitsuselt 23. dets. 1920. a. nr. 31 all.
- 4) Andres Pesti hobusepass, väljaantud Viljandi vallavalitsuselt 10. I. 1921. a. nr. 747 all.
- 5) Peeter Peetri pg. Nilson'i kaitseväest vabastamise tunnistus, väljaantud Tartu I Sõjaväe haigemaja ülema poolt 1920. a.
- 6) Eduard Niksi hobusepass, mis väljaantud Petseri vallavalitsuselt 5. III. 1924. a. nr. 149 all.

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A.-S.

„OMA“

**Põhi ja tagavarakapitalid üle
Kr. 520.000.—**

toimetab

tule-,

elu-,

rahe-,

koduloomade-,

murdvarguse- ja

klaasikindlustusi.

Edasikindlustuste vastuvõtmine valdade vastastikku kindlustusseltsidelt.

Seltsi osanikkudeks on kõigi maakondade omavalitsused, paljud linna-, alevi- ja valdade omavalitsused.

Seltsil omad majad Tartus ja Viljandis.

Juhatus ja peakontor: Tartus, Riia tn. 41, telef. 3-44 ja 5-62.

Peaagentuurid:

Tallinnas, Väike-Karja tn. 3, telef. 437-59.

Rakveres, Viru Pangas, telef. 109.

Pärnus, Rüütli tn. 29, telef. 2-30.

Agentuurid kõigil pool üle maa.

Ilmub lähemal ajal köidetult

Sundnormide kogu maaomavalitsuste kohta.

38 vihku, à 32 lhk.

Ettetellimine avatud.

Ettetellijatele tuleb maksma Sundnormide kogu nahkköites, kullatud nimetusega nahal, 25 kr., broshüüritult 23 kr.

Väljaandja: *Eesti Maaomavalitsuste Liit, Tallinna.*

Riigi ja omavalitsuse vahekord.*)

Mag. A. T.—Kliimann.

Omavalitsuse ja riigi vahekorda on võimalik määrata väga mitmesugustel alustel. Selle vahekorra määramisel on aga olemas kindlad piirid. Kunagi ei või riigivõim asetada omavalitsust sellisesse olukorda, milles viimane kaotaks oma spetsiifilise ilme ja lakkaks olemast omavalitsusena. Sellest järgneb, et omavalitsuse ja riigi vahekorra määramisel tuleb lähtuda omavalitsuse juriidilisest struktuurist ja tema teoreetilisest mõistest. On tarvis evida täit selgust selle üle, millist avaliku võimu ühikut võime nimetada omavalitsuseks ja millal selline ühik kaotab oma omavalitsusliku ilme.

I. 1. Omavalitsus tähendab mõisteliselt ainult administratiivvõimu ühikut. Sellisena teda võib seada vastakuti legislatiiv- ja kohtuvõimuga. Teoreetiliselt omavalitsusel ei tarvitse olla ega pea olema mingisuguseid legislatiivseid, veel vähem kohtulikke ülesandeid. Mõisteliselt on tema ainukeseks funktsiooniks ainult administratiivtegevuse arendamine ja üldse ainult administratiivsete üksikaktide toimetamine.

2. Administratiivvõimu ühikuna omavalitsus peab olema korraldatud detsentralistliku administratsiooni tüübi järgi. Selle tunnuse põhjal omavalitsus seatakse vastakuti riigi tsentralistliku administratsiooniga. Viimane kujutab organite kompleksi, milles kõrgemal astmel asetsevad asutised on õigustatud teenistusvalve korras andma juhiseid ja nende järgi kontrollima alamaid instantse. Omavalitsus detsentralistliku administratsiooni tüübina aga on vaba igasugustest kõrgemalt poolt tulevatest juhistest, samuti ka sellekohasest teenistuskontrollist.

3. Omavalitsuse olulisemaks iseloomu jooneks on tema demokraatsus. Selle järgi ainult demokratismi printsiibile rajatud detsentralistlik administratiivvõimu ühik on omavalitsus. Demokratiseeritud administratsiooni tüübina, omavalitsus kujutab sellist võimuühikut, mille esinduskogude ametisse seadmisest võtab aktiivkodanikkond otseselt osa.

II. 1. Omavalitsus on demokratiseeritud detsentralistlik administratiivvõimu ühik. Sellest mõistest saab tõmmata tea-

tavaid konsekventse ja nende alusel määrata omavalitsuse ja riigi vahekorda. Esimene erinevus avaldub selles, et riik arendab igasugust õiguslikku teotsemist, omavalitsus aga teostab üksnes riigi administratiivfunktsioone. Teiseks riigi administratiivmehanism ei ole seotud mingisuguste kindlate korralduspõhimõtetega. Omavalitsus sellevastu peab olema ilmtin- gimata rajatud detsentralistlikule ja demokratismi printsiipidele. Kolmandaks kuigi omavalitsus detsentralistliku administratsiooni tüübina asetatakse riigiadministratsiooniga koordinaatsiooni vahekorra, ta võim on deriveeritud riigivõimust. Omavalitsus on põhimõtteliselt sõltumatu administratiivvõimu ühik, kuid ikkagi niisugune ühik, mille välised kontuurid ja funktsioneerimise viisid määratakse kindlaks riigivõimu poolt.

2. Üal skitseeritud omavalitsust ei leia aga meie õiguslikus tõelisuses üldse mitte. Seesugusena ta on vaid teaduslik abstraktsioon olemas. Nagu õiguslik tõelisus ei tunne kusagil riigiadministratsiooni tüüpe, mis teostaks ainult administratiivfunktsioone, nii ei leidu üheski riigis ka omavalitsust, mille ülesanded piirduksid vaid administratsiooni alaga. Nagu riigiadministratsioonil on täita peale administratiivsete veel ka legislatiivseid ja kohtu ülesandeid, samuti ka omavalitsusel tuleb moodsas riigis teostada peale administratiivse ka veel legislatiivset ja jurisdiktsioonilist funktsiooni. Selle tõttu moodne omavalitsus ei erine oma sisult riigist ega tema administratsioonist millegagi. Mõlemate teotsemine on koordineeritud ja nende vahe peitub vaid selles, et omavalitsus formaalses mõttes on deriveeritud võimuga organite kompleks, kuna riik esitab originaarset võimuühikut.

III. 1. Omavalitsus tähendab alati üksnes detsentralistlikku administratsiooni. Viimasele on karakterne organite koordinaatsiooni vahekord. Selle tõttu omavalitsust ei või kunagi asetada riigiadministratsiooniga subordinatsiooni vahekorra. Kõik detsentralismi põhimõttele rajatud organid teotsevad oma üldistes pädevuspiirides täiesti iseseisvalt. Eriti riigiadministratsiooni suhtes on mõnitada

*) XI. Õigusteadlaste päeval, 31. III. 1932. a. ettekantud referaadi kokkuvõte.

seda, et omavalitsus ei pea sõltuma ei tema kohaorganitest ega keskvalitsusest. Riigiamministratsioon ei või anda omavalitsusele mingisuguseid näpunäiteid ega asutisi ja ametnikke teenistuslikus korras, ammugi ei või võtta omavalitsuse asju enese otsustada.

2. Omavalitsuste iseseisev teotsemine võib sattuda riigiamministratsiooni tegevusega vastollu. Võimalikkude konfliktide lahendamiseks peavad olema ette nähtud sellekohased seadeldised. Tähtsama omavalitsustegevuse kontrollvahendina tuntakse n.n. riigivalve instituti. Riigiamministratsiooni ja omavalitsuse vaheliste tülide lahendajana aga funktsioneerib sellekohane administratiivkohus.

Riigivalve ülesandeks on kontrollida omavalitsuse teotsemise õigusepärast. Kontrollimine ise võib olla kas passiivset või aktiivset iseloomu. Viimasel juhul riigivalveorganid on kohustatud omal initsiatiivil toimetama tarvilikke kontrollimisi. Kuid ka aktiivnegi kontroll ei või tungida kaugemale oma valvefunktsiooni teostamisest. Riigiamministratsioonil on keelatud ise omal käel hakata korrigeerima seda, mida peab tegema omavalitsus. Kui valveorganid otsustaksid ise omavalitsuse tegevuse õigupärasuse üle ja ise lahendaksid ka vastavad konfliktid, siis oleks see omavalitsuse põhimõtte rikkumine. Õiguspärasuse kontrolli asemel kõneldakse tihti seaduspärasuse järelvalvest. Kuid ei ole mingit põhjust piirata omavalitsuse järelvalvet üksnes „seaduspärasuse“ kontrolliga. Üldpõhimõtteliselt peaks omavalitsuse tegevust kontrollitama täies ulatuses, olgu siis et seadus seda just keelab.

IV. 1. Eesti Ps. on omavalitsuse instituit ettenähtud. Kuid ei ole antud ega kindlustatud kellegile subjektiivset õigust omavalitsuste loomiseks ja olemasoluks. Seega on omavalitsus fakultatiivne instituit, mida riigikogu võib luua, aga ka loomata jätta. Kui aga omavalitsus loodak-

se, peab ta olema varustatud teatavate omadustega, mis Ps. on ettenähtud.

Põhiseaduses on fikseeritud ainult omavalitsuse territoriaalne tüüp, mispärast vastavaid normistikke ei tule rakendada n.n. personaalse omavalitsuse kohta. Teiseks Ps. on leidnud fikseerimist ka omavalitsuse organite kollegiaalne süsteem. Sellevastu täiesti määramata on jäetud omavalitsuse pädevus.

2. Eesti omavalitsus võib toimetada kõiki neid akte, mida on õigustatud toimetama riigiamministratsiooni. Kõik tema aktid peavad kuuluma ühtlase riigivalve alla eranditult. Sellepärast ei saa õigeks pidada Riigikohtu Administratiiv-osakonna tegelust, mis omavalitsuse üldaktid arvab teenistuskontrolli alla, aga mitte riigivalve alla. Kuid tuleb vahet teha kontrollimise mõttes omavalitsuse autonoomsete aktide ja n.n. omistatavate aktide vahel. Viimaste suhtes võiks kehtida mitte riigivalve, vaid teenistuskontroll. Olgu tähendatud, et ka ses asjas on meie administratiivkohus asunud teistsugusele vaatekohale.

V. 1. Omavalitsus oma iseseisvusega on kiirelt ja otsustavalt teotseda tahtvale riigiamministratsioonile tõkkeks ees. Teiseks oma territoriaalse iseloomu tõttu omavalitsus on täielikus vastolus moodsas riigiamministratsioonis valitseva resooriprintsiibiga. Kolmandaks oma praeter legem aktidega omavalitsus häirib parlamentide sisepoliitilist teotsemist. Kõige selle tõttu kõikjal on panna tähele tudenti omavalitsuse võimu piiramiseks.

2. Nii on lugu omavalitsusega seal, kus ta esineb obligatoorse instituudina ja kus tema pädevus on põhiseaduslikult fikseeritud. Eestis aga, kus omavalitsuse korraldust võib tavalisel seadusandlikul teel piiramatult muuta ja teisendada, see instituit otstarbekohase funktsioneeringu juures ei võiks olla tõkkeks riigiamministratsiooni tegevusele.

Perekonnaseisumuudatuste maksuta registreerimisest ja väljaantavate dokumentide maksustamisest.

Teofil Teder.

Perekonnaseisu seaduse (RT. 191/192 — 1925) § 20 määrab, et perekonnaseisu muudatused registreeritakse maksuta. Lähemalt öeldult tähendab see seda, et sünni, abieliu ja surma registreerimine, kui ka

perekonnakirjade korraldamine ja pidamine sünnib kodanikule maksuta. Kui registreerimiseks või perekonnakirjade korraldamiseks tarvilised andmed leiduvad perekonnaseisuraamatutes või teistes

perekonnaseisu dokumentides, mis olemas perekonnaseisuametis, kus registreerimist toimetatakse, ei kirjutata välja maksulisi tunnistusi, vaid tarvilised andmed kirjutatakse vahenditult vastavasse registrisse maksuta.

Maksev tempelmaksu tariif (RT 45 — 1928) kinnitab, et teadaanded sünni ja surma juhtude ning abieluregistreerimise üle ja ka muis perekonnaseisu asjus, kui ka niisuguste teadaannete lisad (dokumendid) on tempelmaksust vabad (Tempelmaksu tariifi nr. 1, erand. 7 ja nr. 2 erand 1).

Selle vastu võetakse maksu Vabariigi Valitsuse sellekohase määruse alusel väljaantavate tunnistuse ja igasuguste teiste dokumentide ning õienduste pealt. Riigi ja omavalitsuse asutuste nõudel väljaantavate tunnistuste pealt maksu ei võeta (Prs. s. § 20).

Perekonnaseisu seaduse põhjal väljaantavate dokumentide maksustamiseks Vabariigi Valitsuselt antud määrustes on maksvad kaks, nimelt: 1) määrus 3. oktoobrist 1928. a., mille alusel perekonnaseisuametnikud dokumente ja õiendusi maksustavad (avaldatud RT 83 — 1928., art. 510) ja 2) määrus 3. septembrist 1930. a., mille alusel Kohtu- ja siseministeriumi administratiiv-osakonna perekonnaseisuaktide arhiivist väljaantavad dokumendid maksustatakse (avaldatud RT 71 — 1930., art. 491).

Peatun pikemalt Vabariigi Valitsuse määruse juures 3. oktoobrist 1928., millise kohta Kohtu- ja siseministeriumil on tulnud palju seletusi anda ringkirjaliselt kui ka üksikute perekonnaseisuametnikkude ja maavalitsuste järelepärimistel.

Nimetatud määruse § 1. kõlab järgmiselt:

„Perekonnaseisu seaduse põhjal dokumentide väljaandmisel võetakse maksu: 1) sünni-, abielu-, surma- ja perekonnaseisu tunnistuste pealt — 50 senti; 2) õienduste pealt Seisuste seaduse (S. K. IX k.) § 902—904 põhjal peetud personaalraamatutest — 1 kroon ja 3) igasuguste teiste dokumentide ja õienduste pealt — 25 senti.

Võetav maks läheb vastava omavalitsuse või usuühingu kasuks“.

Selle määruse kohta seletatakse Kohtu- ja siseministeriumi ringkirjas 7. nov. 1928. nr. 3030 p. 2.: „§ 1. punkt 2-es tähendatud õiendus isiku perekonnaseisu kohta, mis välja antakse personaalraama-

tu (siin on mõeldud 1. juulini 1926. — Evangeeliumi-lutheriusu kogudustes peetud personaalraamatud [T. T.]) põhjal, peab asendama võimalikult kõiki isiku üksikuid perekonnaseisu muudatusi (sünni-, abielu-, surma-, abielulahutuse- jne.) puutuvad dokumendid, mis tarvilised perekonnaregistri siseseadmisel, b) tähendatud maksu määrus on maksev ainult omavalitsuste ja nende usuühingute kohta, kus ametis perekonnaseisuametnikud“.

Kohtu- ja siseministeriumi adm.-osk. ringkirjas kõigile perekonnaseisuametnikkudele 15. aprillist 1929. nr. 300 p. 3 põhjal võib omavalitsus või usuühing tähendatud maksu jätta ka võtmata, kui vastav esinduskogu selleks maksuma pannud kindla korra, milles määratud missugustel juhtudel ja eeltingimustel võib maks tunnistuselt ära jätta, mida igal üksikul juhul teostab perekonnaseisuametnik.

Omavalitsuse või usuühingu perekonnaseisuametist väljaantava dokumendi eest võetav maks läheb vastava omavalitsuse või usuühingu kasuks. Omavalitsuse või usuühingu vastava organi kompetentsi kuulub küsimus, kuidas sellest sissetulnud summasid arvestada ja kasutada. Nii otsustab ka vastav omavalitsuse või usuühingu organ, kas perekonnaseisuametnik võtab vastu seda maksu rahas või tulevad selleks sisse seada erilised margid; kas selle maksu arvestamiseks sisse seada erikassaraamat või arvestada üldises kassaraamatus (K. S. adm. osk. seletus 29. IX. 1929. nr. 504 p. 8 Tartu maavalitsusele ja teistele).

Maksu võetakse ainult väljaantava dokumendi pealt, mitte raamatust vastava sissekande otsimise eest. Nii ei tule tunnistuse maksu võtta juhul, kui ülesantud aastate järgi meetrikaraamatu (resp. aktiraamatu) aastakäikude läbivaatamisel selgub, et soovitud kannet seal üldse ei leidu (K. S. adm. osk. seletus 1. XII. 1931. nr. 1380).

Kui perekonnaseisuametnikult väljaantud dokument osutub puudulikuks või vigaseks ja need puudused või vead on põhjustatud perekonnaseisuametniku eksitusest või lohakusest dokumendi väljakirjutamisel, tuleb perekonnaseisuametnikul tasuta need puudused dokumendist kõrvaldada, või vigase tunnistuse asemele välja anda uus (K. S. adm. osk. seletus 28. XI. 1929. nr. 4531).

Usuühingu perekonnaseisuametnik ei

saa keelduda perekonnaseisu dokumenti väljaandmast põhjendusega, et isikul kirikumaksud maksmata. Selle vastu eksi- jaid tuleb teha teatavaks Kohtu- ja siseministeeriumile (Siseminist. adm.-asjade peavalitsuse ringkiri 29. XII. 1922 nr. 2479. Evangeeliumi-luteriusu koguduste õpetajatele, Sisemin. adm. osk. ringkiri 15. sept. 1927. nr. 30 kõigile perekonnaseisuametnik-vaimulikudele ja teised).

Usuühingute perekonnaseisuametid on õigustatud saama kodanikult dokumendi saatekulu kui dokument tuleb saata postiteel (Sisemin. adm. osk. ringkiri 22. XII. 1927. nr. 2598).

Posti kulud tulevad asjaosalisel ainult siis kanda, kui neid tegelikult on. Toob näiteks kodanik ise vastavalt ametnik-vaimulikult tunnistuse ära, ei tule tal ka postikulud kanda (K. S. adm. osk. seletus 15. III. 1928. nr. 43. p. 1. Valga maavalitsusele). Akti ära kirjaga perekonnaseisuametnik-vaimulikult omavalitsusse edasi saadetavad lisaandmed (dokumendid) perekonnaregistri jaoks tulevad saata usuühingu kulul. Kodanikult selleks otstarbeks saatekulu sissekasseerimine ei ole õigustatud (K. S. adm. osk. seletus 20. XII. 1929. a. nr. 5803).

Kui perekonnaseisuametnik-vaimulikult nõutakse postiteel perekonnaseisu dokumentide väljaandmist ilma, et vastav dokumendi maks oleks juurde lisatud, tuleb tal kõige pealt vaadata, kas on üldse võimalik palutud dokumente saata, s. t., kas leiduvad meetrika- või personaalraamatust vastavad kanded. Jaataval korral nõuab ta kirjateel täiendavalt vastava dokumendi maksu ja saatekulu ärasaatmist ja selle saamisel saadab välja soovitud dokumendid. Eitaval korral teatab, ilma maksu nõudmata, et palutud dokumenti ei saa, kuna vastavaid kandeid raamatutes ei leidu. Sarnaselt toimitakse ka Kohtu- ja siseministeeriumis dokumendi nõudmiskirjade täitmisel (K. S. adm. osk. seletus 1. XII. 1931. a. nr. 1380).

Vabariigi Valitsuse määrus 3. okt. 1928. a. täiendab Perekonnaseisu seaduse § 20 teist lõiget ja ei muuda ega võigi muuta nimetatud paragrahvi kolmandat lõiget, mille järgi riigi ja omavalitsuse asutuste nõudel väljaantavate tunnistuste pealt ei võeta maksu. Niisuguse kirjavahetuse alal tekkivad posti ja kantseleikulu kannab vastav usuühing vastavalt usuühingu sisemisele korrale (K. S. adm. osk. seletus 12. IX. 1929. a. nr. 3208-a).

Perekonnaregistri korraldamiseks tarvilitud dokumendid nõuab perekonnaseisuametnik kodanikult. Ei ole kodanikul vastavad dokumendid käepärast, nõutab kodanik need vastavatele asutistele, tasudes sealjuures dokumendi maksu ja usuühingute perekonnaseisuametnikule peale selle ka saatekulu, kui dokumendid tulevad saata posti teel.

Kui perekonnaseisuamet võtab oma peale välja nõuda vastavaid dokumente, esineb ta vahetalitajana kodaniku eest, ning sellepärast tuleb tal ka asjaosaliselt kodanikult sissekasseerida vastav dokumendi maks edasisaatmiseks asutisele, millelt tunnistust nõutakse.

Ainult erandjuhtudel võib perekonnaseisuametnik perekonnakirjade korraldamiseks tarvilikke dokumente nõuda omal algatusel omavalitsuse nõudmisena tasuta. Näiteks, kui ei leidu asjaosalist kodaniku, kes maksu tasuks, kas põhjusel, et ta valla piirkonnast teadmata kuhu lahkunud, vahepeal surnud, täiesti maksujõuetu, valla hoolekandevaline jne. Sarnastel juhtudel tuleb perekonnaseisuametniku kiriklikus nõudmises aga alati motiveerida tasuta nõudmist (K. S. adm. osk. seletus 25. X. 1930. nr. 984 ja palju teisi).

Juhin tähelepanu sellele, et kodanikkudel on kulud perekonnakirjade korraldamisel dokumendi maksu näol ainult nende dokumentide suhtes, mis tulevad välja kirjutada kuni 1. juulini 1926. a. peetud perekonnaseisu raamatutest. Peale seda tähtaega olnud perekonnaseisumuudatuste kohta Perekonnaseisu seaduses ettenähtud korras kokkuseatud aktidest on aktide ära kirjade saatmine perekonnakirjade pidamiseks seaduses ettenähtud kohustus (Perekonnaseisuseaduse § 21) ja see sünnib tasuta. Samuti sünnib tasuta perekonnakirjade ületamine ühest omavalitsusest teise, kui kodaniku perekonnakirju juba peetakse ühes omavalitsuses.

Kodanikud, kelle kohta veel omavalitsuses perekonnakirju ei peeta ja kellele perekonnaseisu muudatuste registreerimisega ühenduses on kohustus oma perekonnakirju alles sisse seada omavalitsuses, peavad esitama selleks tarvilised dokumendid (Perekonnaseisu seaduse § 6, Prs. s. juhtnõude § 60), mis on väljaantud endiste, kuni 1. juulini 1926. a. peetud perekonnaseisu arhivaalide põhjal, sest nad olid sündinud, abiellunud jne. endise korra maksu ajal. Endiste perekonnaseisu arhivaalide põhjal ei olnud ega ole ka

Perekonnaseisu seadusega tehtud sundaslikuks saata tasuta ära kirju omavalitsusele perekonnakirjade korraldamiseks. Sellepärast ongi Kohtu- ja siseministeerium Perekonnaseisuseaduse §§ 6 ja 63 alusel korraldanud, et sarnaseid tunnistusi tuleb perekonnaseisuametnikul nõuda asjaosaliselt kodanikult.

Perekonnaseisu seaduse § 20 kolmanda lõike põhjal peab tasuta täitma näiteks kohtu-uurijate, politseiasutiste, vangimajade ülemate perekonnaseisu dokumentide nõudmised kohtualuste kohta, samuti omavalitsuste poolt nõutavad dokumendid, mis tarvilised kaitseväe teenistusele võetavate noorte nimekirjade koostamiseks jne.

Üksikule juhtudel on ka kohustatud üksikule kodanikule dokumenti tasuta välja anda. Nii on Kaitseväeteenistuse seaduse (RT. 1. — 1928) § 64. põhjal kõik Vabariigi asutused, järjekult ka perekonnaseisuametnikud, kohustatud välja andma takistamata ja tasuta kutsealustelt tegelikku kaitseväeteenistusse kutsu- mise juures nõutavaid tunnistusi. Samuti tuleb Perekonnaseisuseaduse § 55 põhjal kodanikule tasuta välja anda sundslikke surmatunnistusi, nagu surmaregistreerimise üle teateid, mis tarvilik surnukeha matmiseks. Edasi antakse ka vaestele kodanikkudele tasuta tunnistusi välja poliitsei- või vallavalitsuse vaesusetunnistuste alusel.

Kokkuleppel Nõukogude Vene valitsusega on vastastikusel alusel kaotatud igasugused maksud dokumentide väljanõudmise korral. Sellepärast täidetakse ka

niisugused perekonnaseisu dokumentide nõudmised riigi nõudmistena tasuta (Sisemin. adm. osk. ringkiri 10, 12. sept. 1927. a. nr. 43 ja 15. sept. 1927. a. nr. 30).

Tempelmaksu tariifi (RT. 45 — 1928) nr. 10 p. 1. põhjal on abielu-, sünni-, surma- ja perekonnaseisutunnistused tempelmaksust vabad.

Otsekoheste maksude peavalitsuse seletuse põhjal 24. juulist 1928. nr. 1041/g, tulevad samal alusel tempelmaksust vabaks lugeda ka perekonnaseisu asjades väljaantavad perekonnaseisusse puutuvad teated, õiendused, väljavõtted ja ära kirjad, kuigi nad ei kannu tunnistuse nime.

Praktikas on ette tulnud juhtusid, kus omavalitsus oli seadusevastaselt otsustanud kodanikkudelt võtta maksu ka Perekonnaseisu seaduse § 6 korras protokollide koostamise eest, allealise pruudi või peigmehe abiellumisel vanemate nõusoleku võtmise ja selle tõestamise eest, samuti abiellumise sooviavalduse tühistamise eest. Kohtu- ja siseministeerium ei kinnitanud sarnaseid otsusi ja nõudis selle ümberotustamist, põhjendades seda sellega, et niisugused toimingud kuuluvad nende üllesannete hulka, mis on pandud seadusega perekonnaseisuametniku peale, mis pärast nende toimingute eest ei saa nõuda ka eritasu. Need toimingud tulevad Perekonnaseisu seaduse § 20 põhjal täita kodanikule tasuta. Maksu võetakse ainult väljaantavate dokumentide pealt Vabariigi Valitsuse määruse (RT. 83 — 1928) alusel (K. S. adm. osk. kiri 18. V. 1931. a. nr. 154 Nõmme linnavalitsusele).

Marutaudist ja selle vastu võitlemisest.

Dr. K. Lind.

Juba igivanast ajast tuntumaid loomataude ehk nakkushaiguseid on marutaud, sest juba 4-mal sajandil enne Kristust mainib seda taudi Aristoteles, kes kirjutab: „Koerad haigestuvad marutaudi. See taud teeb nad hulluks ja kõik loomad keda nad siis purevad, lähevad samuti hulluks“. Märksa hiljem, 1-sel sajandil peale Kristust, leidub ajaloos juba andmeid, et marutaud nakkav on ka inimestele. Kuid kulus palju aega, enne kui suudeti selgitada marutaudi tõelist olemust ja põhjust. Vaatamata sellele, et tema nakkavus tõestatud oli, oldi siiski kind-

las arvamises, et ta ka iseenesest tekkida võib. Tekkimise põhjusteks peeti suurt kuumust, sugutungi rahuldamatust, pike- mat aega kestnud jänu, viha, kadedust, liigrohket toitmist ja eriti mõningaid mürke, nagu meil näiteks strychnini (rebase kakk). Sarnase vaate ekslikkusele juhtis juba 1854. a. Wirchov tähelepanu, kuid alles viimaste aastakümnete kestel jõutakse lõpulikule veendumusele, et marutaud edasi antav on ainult nakkusteel. Teadlane Pasteur, kes 1884. a. leiutas marutaudi vastase kaitsepookimise viisi, samuti Negri, kes 1901. a. esimesena leidis

marutaudise looma peaaigus erilised mikroskoopilised kehakesed (nimetatakse Negri kehakesed), on oma leitudistega palju kaasa aitanud marutaudi olemuse selgitamisel ja võimsa tõuke andnud tema edaspidisteks uurimisteks. Kuid senini on marutaudi tõeline tekitaja leidmata ja oldakse arvamisel, et siin on tegemist niivõrd väikese pisilasega, millist meie oma praeguste optiliste abinõudega (mikroskoopidega) avastada ei suuda. Pasteuri uurimise tulemusena selgus, et marutaudi nakatusmürki, viirust, leidub kõige puhkamal kujul ja suuremal määral haige looma peaaigus ja selgrooüdis, kuna vähemal määral seda leidub erkudes, süljenäärmeis ja süljes, pisarnäärmeis, piimanäärmeis ja piimas, neerudes jne.

Marutaudile vastuvõtlikud on järgmised loomad: koerad, kassid, veised, hobused, eeslid, hobueeslid, lambad, kitsed, sead, kanad ja tuvid. Peale nende haigestuvad veel hundid, rebased, mägrad, põdrad, metskitsed, kodujänesed, meresead, rotid, hiired ja mõned muud meil mitte elutsevad loomad. Haigestub ka inimene.

Kõige rohkem tuleb marutaudi ette koerte juures ja huvitav on, et niisugused tegurid, nagu kliimaatilised olud, looma vanus, tõug, sugu jne., mis mõnede teiste nakkushaiguste vastuvõtlikkust soodustavad, marutaudi juures paika ei pea. Marutaud on nakkav igal tingimusel. Ainult aasta-aeg näib teatud määral teda mõjutavat, sest suvekuudel on harilikult marutaudi juhtude arv suurem, kui talve kuudel.

Marutaudi edasiandmine (nakatamine) toimub harilikult hammustamise või puremise kaudu, kus juures haige looma suuila sattub terve looma haavasse. Senini on selgitamata, mil viisil ja missuguseid teid kaudu tungib marutaudi nakatusmürk organismis kesknärvikavasse, s. t. peaaigusse ja selgrooüdisse, teame ainult, et see toimub võrdlemisi aeglaselt. Seda asjaolu tõendab nähe, et puretud loom mitte kohe marutaudi ei haigestu, vaid alles mõne aja pärast. Seda puremise ja haigestumise vahelist ajajärku nimetatakse peiteajajärguks ehk inkubatsioon staadiumiks. See ajajärk on väga mitmekesine ja kõigub koerte juures 2—3 kuuni, harukordadel kuni 4½ kuuni, hobuste juures 2 nädalat — 4 kuuni ja mõnikord ka üle selle. Nähtavasti on siin mõõduandvaks puremise koht, kui ka haavasse sattuva nakatusmürgi hulk.

Marutaudi tunnused

Koerte, kui ka kõikide teiste loomade juures esineb marutaud kahel kujul: 1) määratseval ja 2) vaikselt kujul. Pasteuri arvates tekitab määratsev kuju siis, kui nakkusaine on arenenud peaaigus, kuna aga selgrooüdis arenemisel tekitab vaikne marutaud.

Määratsevat marutaudi põdejad loomad (koerad) on esialgu, ½—2 päeva kestel võrdlemisi vaikselt, vahete vahel tujukad, ei söö, katsuvad ennast peita ja ei taha kuulda peremehe sõna. Sellele järgnevat määratsemise ajajärku (3—4 päeva) kestel kannatavad haiged hullustuse hoogude all ja purevad siis kõike, mis ette juhtub. Ka omavad nad tungi kodust ära jooksmiseks. On tähele pandud, et marutaudine koer omast kodust päeva kestel jookseb kuni 50 km kaugusele. Eriti silmatorkav on sarnase haige koera juures hääle ja silmavaate muutus. Hääle on kare, kähisev ja haukumine tuletab rohkem hulgumist meelde. Silmavaade on koeral enamasti klaasistunud, luurav, mõnikord ka ilmetu. Haiguse lõpuajajärgul ilmuvad halvatuse nähted: alumine lõug ripub, tagumine kehapiil jääb jõuetuks ja sellele järgneb surm 5—8 haiguspäeval.

Vaikse marutaudi põdemisel ilmuvad juba haiguse algusel alumise lõua ja teiste kehaosade halvatuse nähted. Haiguse kestvus on lühike, haiged surevad juba 2—3 päeval.

Olgu tähendatud, et rahva hulgas veel praegugi on palju ekslikke vaateid ja arvamisi marutaudi kohta. Arvatakse, et marutaudine koer jookseb, saba jalge vahele surutult, ikka otsejones, kus juures temal suust ila ja vaht tilkuda. Samuti väidetakse, et marutaudine koer karta vett. Need arvamised ei pea paika. Marutaudine koer ei karda vett, vaid lakub seda meeeldi ja ujub oma rännakutel läbi jõgede ja järvede.

Marutaudi surnud looma korjuse lahkamisel ei leidu tema siseorganides mingisuguseid haiglasid muudatusi, küll aga leitakse maos ja sooltes igasuguseid mitte seeditavaid võõrkehi, nagu kiva, põhku, heinu, puutükka jne., milliseid haige alla neelanud määratsemise hoogude kestel. Lõpuliiku otsuse, kas loom suri marutaudi, või mitte, võib anda ikkagi ainult korjuse peaaigu laboratoorne uurimine ehk selle katseloomadele süstimine.

Kuni 19. sajandi lõpuni ei tuntud mingisugust kindlat abinõu ega kaitsevahendit.

dit, millega tagajärjekalt oleks võinud arstida marutauidiste koerte poolt puredud inimesi ja loomi. Kõige rohkem oli tarvitusel puredud haavade tulise rauaga põletamine, mille tulemused aga kunagi päris kindlad polnud. Teadlased tõendavad, et haava põletamine ainult siis suudab kaitseda olevust haigestumast marutauidi, kui põletada kohe, mõne minuti jooksul peale puremist. Alles 1884. a. leiutas Pasteur marutauidi vastase kaitsepookimise, andes sellega inimsoole võimsa relva selle hirmsa taudi vastu võitlemiseks. Pasteur tegi katsete varal kindlaks, et marutauidi nakatusmürki sisaldav materjal, näiteks marutauidi surnud looma selgrooüdi, kuivatamisel oma nakkusvõime osaliselt kaotab ja nimelt: mida kauem sarnast üdi kuivatada, seda vähemaks jääb selle nakkusvõime. Sellele nähtele rajas Pasteur oma katsetamised. Tema nakatas marutauidiga katseloomi, võttis siis marutauidi surnud kodujänese selgrooüdi, nõrgestas kuivatamise teel selle nakkusvõime ja süstis sarnast nõrgestatud selgrooüdi sulatist nakatatud loomadele nahaalusi. Igal järgneval päeval said katseloomad järjest kangemat, nakkusvõimelisemat üdisulatis, kuni 21-sel päeval süstimisele tuli juba päris puhas, nõrgestamata üdisulatis. Tagajärjed olid hiilgavad, sest nakatatud katseloomad ei haigestunud marutauidi. Seda kaitse süstimise viisi hakati samasuguste hääde tagajärgedega tarvitama ka inimeste juures. Hiljem katsumisid mõned teadlased Pasteuri kaitsepookimise viisi lihtsustada, s. t. kokku suruda lühema aja peale, valmistades selleks otsustavaks eriviisidel pookimismaterjali. Viimasel ajal ongi loomade juures hääde tagajärgedega tarvitusel ühendatud kaitsepookimise meetodid, kuna inimeste kaitsepookimisel püsib senini Pasteuri meetod.

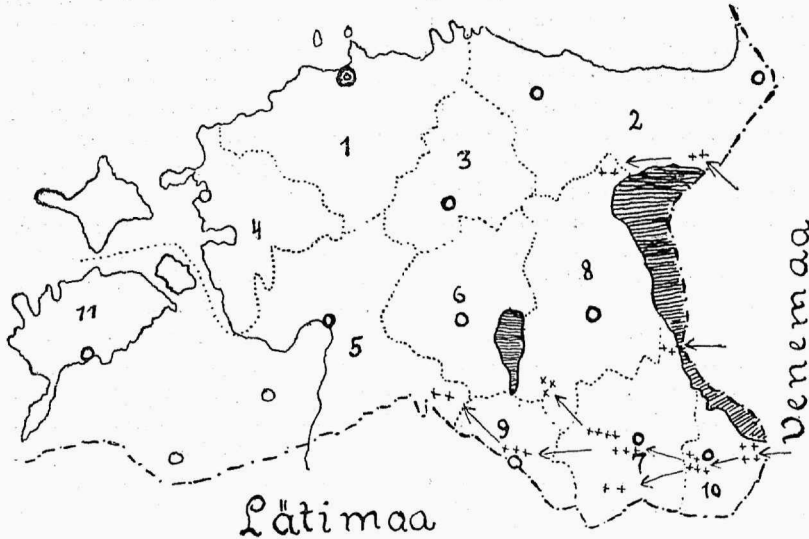
Marutauidi vastu võitlemine.

Kõik kultuurriigid on marutauidi vastu võitlemiseks ellu viinud sellekohased seadused, määrused ja sunniabinõud, kuid ainult Inglismaa, Norra ja Rootsi on täielikult vabastanud oma maa sellest taudist. Kuid peab tähendama, et see nim. riikides märksa kergemini läbiviidav oli selle tõttu, et need maad oma naabritest geograafiliselt rohkem eraldatud on, kui mandririigid. Kuna marutauid levineb peaaesjalikult koerte kaudu, on igal pool esimeses järjekorras tarvitusele võetud sarnased määrused, mis tõkestavad marutauidi lahti

puhkemisel koerte vabalt liikumist. On nõuetav, et marutauidises piirkonnas kinni hoitaks kõik koerad, sest nagu eelpool nägime, on marutauidisel koeral kalduvus pikki rännakuid teha. Kuid see abinõu ei ole kaugeitki küllaldane, sest eriti meie oludes on ametvõimudel väga raske teostada sellekohast kontrolli, liiategi, kui koerte omanikkudel enestel puudub arusaamine sarnase nõude tähtsusest. Katsumi leida abinõusid, milliste tarvitusele võtmisel koerad muutuksid väärtuslikumaks nende omanikkudele ja sellega mõjutaksid omanikke rohkem nende järele valvama ning marutauidi-tõrje määrusi täitma. Sarnaseks abinõuks Lääne-Euroopas osutus koerte maksustamine. Maksustamise elluviimisel hävitas iga omanik ülearused koerad. Majapidamises ülejäänud tarvitised koerad, kes kuulusid maksustamisele, moodustasid enesest juba teatud reaalse majandusliku väärtuse, millisega omanik arvestas ja enam kergemeelselt ei riskeerinud. Milliseid tulemusi marutauidi tõrjele annab ülemaaline koerte maksustamine, näitavad järgmised andmed Saksamaalt: maksustamine viidi läbi Bayeris, Badenis ja Saksenis 19. sajandi lõpul. Enne maksustamist oli marutauidi juhte aastas keskmiselt: Bayeris — 821, Badenis — 53 ja Saksenis — 287. Peale maksustamist langes juhtude arv: Bayeris — 11, Badenis — 0, ja Saksenis — 16 peale. Vastandina võib sellele näitele tuua Preisimaa. Samal ajal tuli Preisis ette 672 marutauidi juhtu aastas, kuid Preisi loobus koerte maksustamisest ja viis ellu ainult politseilised marutauidi tõrje määrused (umbes sarnased, nagu meil praegu maksvad) ja suutis nende määruste tarvitamisel marutauidi juhtude arvu alla suruda ainult 352 peale, s. t. vaevalt 50% võrra. Need andmed näitavad, kuivõrd võimas abinõu marutauidi tõrjel on ülemaaline koerte maksustamine ja milliseid häid tagajärgi sellega saavutatakse. Sellele arusaamisele on jõudnud ka Leedu. 1929. a. viidi seal ellu ülemaaline koerte maksustamine.

Lõpuks jääks veel üle puudutada marutauidi ja selle tõrjet Eestis. Eesti on marutauidi suhtes asetatud märksa halvemasse seisukorda, kui Lääne-Euroopa riigid. Olgugi, et oleme põhjast ja läänest ümbritsetud merega, kust marutauidi sisetungi karta pole, siiski ei suuda meie ennast küllaldaselt kaitseda selle taudi sisetungi vastu idast. Juba Vabariigi alg-

päevist saadik oleme ainult ajutiselt, mõne kuu kestel vabad olnud marutaudist, kuid kui see taud siin jälle kusagil puhkeb, on see ikka kas Ida-Virus, ehk Petseri- või Võrumaal, kust ta siis edasi sisemaale levib. Ka praegu on Lõuna-Eestis puhkenud marutaud ja juuresoleval kaardil on kujukalt näha selle levinemise suund (märgitud noolega) ja ilmsikstuleku kohad (märgitud ristiga).

Praegu meil maksvate marutaudi tõrje määruste järele on nõuetav, et ümbruskonnas, kus on puhkenud marutaud, kõik koerad kinni hoitaks. Määruse nõue peaks olema kõigile arusaadav ja enesest mõistetav, kuid kahjuks peab tunnistama, et see küllaldaselt määral täitmist ei leia. Selle nõude täitmise järelvalve on politsei võimude ülesanne, kuid teame väga hästi, kui võrd tööga ülekoormatud maal on politseinikud ja nad lihtsalt ei suuda seda, ülesannet tarvilisel määral täita. Tagajärjed on sellised, et meie pea kunagi ei suuda likvideerida marutaudi selle pulkimisel, vaid see kantakse lähtekohast paratamatult edasi. Tõsiasi on, et igasugune

taudi tõrje on ainult siis edukas, kui see toimub ametvõimude ja elanikkude vastastikusel arusaamisel, kaastööl ja usaldusel. Kahjuks puuduvad meil need eeldused ja nii mõnigi kord võtavad elanikud ametvõimude tegevust ja korraldust vaenuavaldustena endile. Olgu veel tähendatud, et marutaud ka meie elusloomade ekspordi takistab. Välisriigid nõuavad, et kõik meie elusloomade saadetised

varustatud oleks tunnistusega, millises ametlikult tõendatakse, et väljaveetavate elusloomade päritolu piirkond on vaba marutaudist. Teiste sõnadega — marutaudisest piirkonnast meie elusloomi väljavedada ei saa. Näiteks osutuvad meil praegu sarnasteks keelu piirkondadeks terved Petseri ja Võru, ning osaliselt ka Viru-, Tartu-, Valga- ja Pärnu maakonnad.

Kõike eeltoodud silmaspidades, tuleks meil tõsiselt mõelda radikaalsematele marutaudi tõrje abinõudele ja maaomavalitsused, kui rahvale ligemal seisjad asutised, võiksid oma korralduste ja määrustega palju kaasa aidata selle kurja taudi hävitamisel.

Vallaomavalitsuse korraldusest.*)

Joh. Jans.

Omavalitsuse alal tuntud autor, prantslane Paul Leroy-Beaulieu kirjutab oma tööl "L'administration locale en France et en Angleterre" sissejuhatuses:

„Iga rahva asutiste kõige intiimsem, rahva iseloomu, tema rahvuslist geeniust

ja ajalugu kõige enam vastupeegeldav osa on kohalik administratsioon.

On võimalik, ja Euroopa tsivilisatsiooni areng näib seda kaasa toovat, et mitmesuguste rahvusriikide keskasutised, mis seisavad üksteisega alatises läbikäi-

*) Ettekantud XI. Öigusteadlaste päeval, 31. III. 32. a.

mises, muutuvad ikka rohkem sarnasteks ja erinevad lõpuks ainult mõne varjundi läbi. Kuid nende rahvaste, kes ei ole samast raassist ja sama temperamendiga ning kelle ajalooline arenemine on läinud ise teed, kohalik administratiiv-organisatsioon omab veel kaua, võib olla püsivalt põhjalikke lahkuminekuid. Tahta üleöö ülevõtta mõne naaberrigi kogukondlikku või provintsiaalset korraldust, tahta orjameelselt kopeerida tema (s. o. naabri) asutisi, mis on aastasadade vanuste traditsioonide sünnitus, kujunenud ühes rahvusliste ja individuaalsete kommete ja harjumustega ning nendega pea täiesti kokku kasvanud — oleks võõrastama paneva kergemeelsuse (étrage légèreté d'esprit) ja erakordse asjatundmatuse (singulière inexpérience) tõenduseks“.

Leroy-Beaulieu silme ees seisid toodud ridade kirjutamisel, nagu tema raamatu pealkiri ja sisu näitab, prantsuse ja inglise administratiiv-asutiste lahkuminekuid. Võiks väita, et meie kohaliku omavalitsuse alused on vähem originaalsed, kui näit. inglise selfgovernment'i omad ja et meie sellep. omi asutisi reformeerima asudes neid teisiti hindama peame. Kuid see ei vabasta meid kohustusest asjaolusid tähelepanelikult vaadelda.

Kõne all oleva küsimuse iseloom nõuab, et meie eesti vallaomavalitsust esmajoonel ajalooliselt tundma õpiksime. Tema arenemiskäiku võib järgmiste seadusandlike aktide järele ajajärkudeks jagada:

1. 1816. resp. 1819. a.a. talurahvaseadused ja vallaomavalitsuse asutamine;
2. 1866. a. — Läänemeremaade üldine vallakogukonnaseadus — enne eestiaegse valla lõpulik kujundamine;
3. 1889. a. — Balti kohtu- ja ametiasutiste ümbermuutmine — mõisnikkude mõju kõrvaldamine vallaomavalitsuse alt;
4. 1917. a. revolutsioon ja demokraatliku vallaomavalitsuse loomine.

II.

Kogukonnaomavalitsuse sisseseadmise kohta käivad põhimõttelised määrused leiduvad 1816. a. Eestimaa talurahvaseaduses, milline on ka 1819. a. Liivimaa talurahvaseadusele eeskujuks.

Nendes määrustes on kogukonna mõiste ja selle territoriaalne ulatus, elanikkude koosseis ja nende õiguslik side kogukonnaga, ning kogukonnaomavalitsuse loomise otstarbe, samuti ka kogukonna-

valitsuse kujundamine ära tähendatud.

Liivimaa tal. sead. I. jao esimese peatüki p. VIII on selgelt väljendatud, milles pärisorjuse kaotamise läbi tekkinud mõisniku ja talupoegade vahekorra muutused seisavad. Toon selle §. 1820. a. eestikeelses tõlkes:

„Selsamal päival, kui sesinnane marahva säedus saap kulutatud, om mois nida kui moisavannemb kigest holest, talorahva kohto polest kästu töö nink massu perrast, vallale, olgo se tö ehk mass, henge ehk ma perra päle pantu; ja sis ei saisa, ei ka vastota mitte mois, enge tallomees esssi neide eest. Sestsammast päivast ei ole ka ennamb moisnikko kohus, tallorahvale middage lainusses anda“.

See tähendab, et talurahva seadustega vabastati mõisnikud senisest vastutusest riiklike kohustuste täitmise eest kui ka kohustusest talupoegadele tarvilisel korral abi anda. Need kohustused veeretati uuesti loodavate kogukondade peale.

Viiks liiga pikale üksikasjadesse süvenedes, sellep. tähelpanu ainult mõne iseloomuliku joonele Balti vallaomavalitsuse esialgses korralduses.

XIX aastasaja alguse kogukond oli hinge kirja vald. See oli tingitud sellest, et valla liikmed solidaarselt riiklike kohustuste täitmise eest vastutavad olid. Isegi nekrutite andmise kohustus oli vastastikune. Eestimaa talurahva seaduse järele hinnati üks nekrut 500 rbl. peale ja sellel alusel peeti korralikult valla võla raamatut. Maksude hulgas oli kuulus pearaha, mille sissenõudmine tingis hinge kirja pidamise (revisjoni kirjad). Ka oli talupoegade liikumise vabadus mõisnikkude huvides piiratud.

Kogukonna elanikkude huvides oli omavalitsuse peaülesandeks, nagu tähendatud, h o o l e k a n n e ja seda selle sõna laiemas mõttes: kogukond ei hoolitsenud mitte ainult vaeste ja töövõimetute eest, vaid ta pidi ka igasugu õnnetuste puhul elanikele abi andma. Selleks otstarbeks asutati valla l a e g a s (Gebietslade) ja m a g a s i a i t. Alles teises järjekorras kaeti laekast admin. kulud. Hoolekande korraldamine oli niihästi riiklikes kui ka mõisnikkude huvides, kuna talupojad tasusid makse ja andsid riigile inimmaterjali, mõisnikele tööorje.

Hoolekande kõrval on k a r a h v a h a r i d u s e e e s t h o o l t s e m i n e r a h v a k o o l i d e a s u t a m i s e n ä o l m ö l e m a t e s t a l u r a h v a s e a d u s t e s u u e s t i a s u t a t a v a k o g u -

konnaomavalitsuse ülesandeks tehtud. Liivimaal asutati vallakooli kõrvale veel ka kihelkonnakool.

Lõpuks tuleb mainida kogukonna õigust valla ja üldse talupoegade huvides kaebustega ülemuse ees esineda, mis olude sunnil oli küll ainult teoreetilise.

Mis puutub kogukonnaomavalitsuse organisatsioonisse, siis koondati talupojad küla-, mõisa-, alevi- ja linnakogukondadesse. Viimased olid ettenähtud ainult Eestimaa talur. seaduses ja tegelikult pole neid kunagi asutatud. Samuti pole ka alevikogukonnad kunagi vallaomavalitsuse süsteemis arenenud. Omavalitsuse üksusena asutati Eestimaal 1816. a. küla- ja mõisakogukonnad, Liivimaal 1819. a. ainult külakogukonnad, kuna valla nime all tegutses mõisaringkond (Gutsbezirk), mille valitsuseks oli mõisavalitsus, s. o. mõisnik oma teenijaskonnaga.

Mõlemate mainitud talurahva seaduste järele seisis esialgne eesti kogukond otsekohe demokraatia alusel: kogukonna asjaajamise üle otsustasid kõik kogukonna meessoost liikmed erilisel koosolekul. Kuid selle juures ei olnud kogukond avalikõiguslikult ühtlane: tehti vahet talupidajate ja teiste kogukonna liigete vahel. Esimestel olid suuremad õigused, näit. vallaametmehed valiti peaausjalikult nende hulgast. Mõlemate kogukonna elanikkude rühmad pidasid nõu ja otsustasid asju, mis ainult nende erilisi huvisi puudutasid, eraldi. Üldised asjad otsustati aga koos.

Kogukonna omavalitsuse peavõimukandjaks olid valitud vanem. Abid valiti valdades, kus oli rohkem kui 100 mees-hinge. Viimased olid vallavanema ees oma tegevuse eest vastutavad, kuna vanem jälle kandis vastutust mõisavalitsuse (mõisapolitse) ja kihelkonna kohtu ees. Abid olid tarvilisel korral ka vallavanema asetäitjateks.

Kogukonna vanem ja ta abid kinnitati ametisse mõisavalitsuse (mõisapolitse), Liivimaal vallavalitsuseks nimetatud, poolt. Esimese valimise järele võis mõisapolitse kõik esitatud kolm kandidaati kinnitamata jätta, kuid teistkordsetel valimistel esitatud kandidaatidest pidi üks tingimata kogukonna vanemana ametisse kinnitatama. Kogukonna vanema lõpulik ametist tagandamine võis Eestimaal sündida ainult kihelkonna politsei-kohtu otsuse põhjal, kuna mõisavalitsus seda ai-

nult ajutiselt võis teha. Liivimaal sündis lõpulik tagandamine koguni kreiskohtu poolt, kuna ajutine ametist kõrvaldamine sündis kihelkonna kohtu otsusel.

Kogukonna-vanemad valiti nii Eestikui ka Liivimaal kolmeks aastaks. Ameti vastuvõtmine oli sunduslik.

Kogukonnavanemate (Gemeindeältesten) kompetents oli Eesti ja Liivimaal erinev.

Ühine oli kohustus kogukonna varandusi ja asutusi (laegas, magasiait jne.) valitseda, kogukonnaomavalitsuse jooks-vaid asju ajada ja avalikkude kohustuste täitmist korraldada, samuti ka vallakogukonna huvisid kaitsta.

Lahkuminevalti olid normeeritud puht-politseiilised funktsioonid.

Liivimaa kogukonnavanemal ei olnud 1819. a. talurahva seaduse järele politseiilisi volitusi, vaid need olid nõndanimetatud kogukonna-, pärastise vallakohtu peale pandud, mis oli ettenähtud segaasutisena: Liivimaa kogukonnakohus täitis kogukonna-politse ja talurahva asjades esimese instantsi kohtu ülesandeid. Eestimaal olid esimese astme talurahva kohtuteks kihelkonnakohtud, esialgu ka kogukonnakohtuteks (Gemeindegerecht) nimetatud.

Liivimaa kolm kogukonnakohtunikku valiti valla poolt: esimeheks talupidaja, kaasistujateks võisid olla ka teised. Ametiaeg oli kolm aastat. Eestimaa kogukonna-, hiljem kihelkonnakohtu esimeheks oli kirikukonvendi poolt valitud mõisnik, kuna kaasistujad talupoegade poolt valiti, kõik samuti kolmeks aastaks. Eestimaa kihelkonnakohtul administratiiv- ja politseiülesandeid ei olnud: see oli kohus praeguse aja mõttes. Tema kõrval, nagu nägime, tegutses iseseisvalt kihelkonna politsei kohus, mis koosnes mõisnikest.

Kogukonnavalitsuse politseiiliste ülesannete ulatuse kohta peab tähendama, et Eestimaa vallavanem ja Liivimaa kogukonnakohus olid sel ajal politseivõimu alaminstantid ja pidid kõiki võimalikke politseiilisi ülesandeid täitma, mõisapolitse, s. o. mõisniku otsekohe järelevalve all. Riiklikku avalikku, kriminaal- ja poliitilist politseid külas sel ajal ei olnud.

Nagu tähendatud eespool, tugenese XIX aastasaja alguse Balti kogukonna omavalitsus otsekohe demokraatiale. See ei olnud aga järjekindlalt läbi viidud. Eestimaa talurahva seaduses olid vallavanema ja tema abide kõrval kogukonna

esitajatena ette nähtud veel valitavate eestseisjate (Vorsteher, venekeeles: sotskije) instituut (vähemalt kolm igas kogukonnas), kes teatud juhtudel üldkoosoleku aset võisid täita. Eestimaa tal. sead. § 47 järele otsustas külakogukonna eestseisjate kogu vallavanema juhatusel üldkoosoleku kokkukutsumise. Mõisakogukondades oli vallakogukondade eestseisjate üldkoosolek täieõiguslik kogukonna esitaja, kui mõisavalitsus tarviliseks ei arvanud kogukonna üldkoosolekut kokku kutsuda, külakogukonna eestseisjatekogu täitis isegi omamoodi ülemkoja ülesandeid: ta võis üldkoosolekule otsuseid ümberotsustamiseks tagasi anda (§ 53). Mõisakogukondade vanemad olid kohustatud eestseisjate kogule oma tegevusest aru andma.

Kogukonnad olid juriidilised isikud ja võisid varandusi omandada ning kohtutes ja ametiasutustes oma huvisid kaitsta.

Küla ja vallakogukondade kõrval tuleb tähelepanu juhtida ka kihelkonna organisatsioonile, sest meie omavalitsuse reformist rääkides on ka kihelkonna omavalitsuse mõte üles võetud.

Kihelkond oli ja on kiriklik üksus kiriku ja pastoriga keskkohas. Balti kogukonna omavalitsuse asutamisel viidi ta nagu mainitud, viimasega kõige pealt ühendusse kui kohturingkond. Liivimaal muutus ta ka kooliringkonnaks, sest 1819. a. seaduses oli külakooli kõrval ette nähtud veel kihelkonnakooli asutamine (iga 2000 meeshinge peale üks kool). Eestimaal kihelkonnakooli ei asutatud. Kihelkonnakool oli programmi järele kavetatud rahvakooli kõrgema astmena. Seal õpetati muu seas ka kirjutamist ja rehkendust, mida vallakooli programmis ei olnud.

Peale kohtu- ja kooliringkonna oli kihelkond nii Liivi- kui Eestimaal veel ühe asutise — kihelkonna maakleri — tegevuspiirkonnaks. See oli põhimõtteliselt huvitav ametmees: tema ülesandeks oli töökohtade (teenistuse ja rendikohtade) leidmise vahetalitus. Kihelkonna maakleri amet kaotati ära 1889. aastal.

Kihelkonnaga ühenduses seisis ka elanikkude perekonnaseisu kirjade pidamine, mis oli pastori käes. Viimane teatas muutustest elanikkude koosseisus ka mõisapolitseile, kelle käes oli kogukonnaliigete revisjonikirjade pidamine.

Kihelkonna esituskoguks oli kihelkon-

na konvent, mis seisis koos kihelkonna mõisnikest ja pastorst.

III.

Balti-saksa õigusajaloolased ise tunnistavad, et talurahva vabakslaskmine ei sündinud mitte mõisnikkude vabast tahtmisest. Nii kirjutab Axel von Gernet „Geschichte und System des bäuerlichen Agrarrechts in Estland“ (lhk. 148) järgmist:

„Pärisorjuse kaotamine Eestimaal ei olnud, nagu meie nägime, mitte orgaanilise arenemiskäigu produkt; ta võeti tarvitusele päästeabinõuna viimases hädas“.

See viimane häda seisis selles, nagu Gernet sealsamas teises kohas (lhk. 145) kirjutab, et

„Valitsuse nõudmised lasksid karta, et mõisnikkude omandusõigus talumaade kohta hädaohtu võib sattuda“.

See kartus on põhjendatud 1804. a. Liivimaa talurahva seadusega, mida valitsus ka Eestimaa mõisnikele peale tahtis sundida. Kõige sellepärast leiame ka 1816. ja 1819. a.a. talurahva seadustes mitmele korrale mõisnikkude täielikku maaomandusõigust allakriipsutatud olevat. Võistlus maa kasutamiseõiguse pärast kestis aga vahetpidamata edasi, sest 1816. ja 1819. a. seadused panid talupojad võimatusse väljakurnamise seisukorda, nii et tekkisid mässud ja vene valitsus pidi riiklikes huvides talupoegi, kui maksude maksjaid ja muid riiklikke kohustusi kandjaid kaitsma.

Kuna valitsus põhimõttele, et talupoegadele teatud maa-ala kasutamine peab kindlustatama, kindlaks jäi, siis hakkas külade lõhkumine mõisate kasutamispinna suurendamise otstarbel. Mõisad kujundati valitsuse surve ümber feodaalsetest majapidamistest kapitalistlikeks suurpõlulupidamisteks. See ümberkujundamise protsess lõppes Eestimaa 1856. ja Liivimaa 1860. a. talurahva seaduste andmisega, milledes talumaa kasutamine üksikisjalisel oli normeeritud. Mõisnikkude maaomanduse ja kasutamise õigus määrati kindlaks 1864. a. Balti eraõiguse III. köites. Avalikud kohustused jäid kõik talumaa, ka orjusemaaks nimetatud, kanda, kuna mõisad neist vabastati.

Mõlemad viimati mainitud talurahva-seadused andsid ka vastava kogukonna omavalitsuse konstruktsiooni, mis oli üldjoontes rajatud 1816. ja 1819. a. talurahva seadustes antud alustele, ainult üksikas-

jalisemalt väljatöötatud. 1866. a. Lääneremaade vallakogukonna seadus ühtlustas kõigi kolme kubermangu valla organisatsioonini. Selles oli tema peaiseäraldus. Üksikasjades olid aga ka mõnedki ajaoludest tingitud muutused. Kuna 1866. a. vallakogukonna seadus kuni 1917. a. revolutsiooni püsis, vaatleme teda natuke lähemalt.

1866. a. seadus defineerib Balti vallakogukonda järgmiselt:

„Vallakogukond (volostnoe občestvo, Landgemeinde) on isikute koondis, kes elavad väljaspool linnade ja alevite piirkonda kindlaksmääratud territooriumil (Semskoi territoorium, Landbezirk) ning on valitsuse kinnitustel ühendatud üksuseks ja kellel on vastastikused õigused ning kohustused. Vallakogukonda kuuluvad antud rüütli, kroonu või kirikumõisa külge arvatud elanikud, kes on kohalikkusesse revisjoni- ja üleviimise kirjasesse ülesvõetud, samuti ka isikud, kes on talurahva kogukonda astunud oma isiklike seisuslike õigusi alles hoides. Isikud, kes vallakogukonna alla pole üles võetud, kuid valla piirides talu omandanud või rendile võtnud, astuvad sellesamaga kohaliku valla liikmeks ja omandavad kõik õigused ning kannavad kõik kohustused, mis selles seaduses valla elanikkudele ette nähtud“.

Sellest definitsioonist on kõigepealt näha, et küllakogukonnad ärakaotati ja et vallad vastavate mõisate järele kujundati. Alevi ja linnakogukondasid ei nimetata. § 2. järgneb siis ka kohe määrus alla 200 hingeliste kogukondade sunniviisilise ühendamise kohta. Võisid olla ka vallad, mille alla kuulusid mitme mõisa elanikud.

Edasi on jäänud allakriipsutamata, ta, et vald on ainult talupojaseisusest isikute koondis: valla liigeteks võisid olla ka teisest seisusest isikud. On aga jäänud hingekirja-vald, mille aluseks revisjoni kirjad. Hingekirja-vald oli vajaline solidaarse vastutuse pärast riiklike kohustuste täitmise alal. See vastutus kaotati ära alles 1887. a.

1866. a. vallal oli valitsus, mis koosnes:

- 1) valla üldkogust ja valla volikogust,
- 2) vallavanemast ja tema abidest,
- 3) vallakohtust.

Üldkogu koosnes kõigist valla täisealistest taluomanikkudest ja rentnikkudest, kes seaduses ettenähtud põhjustel hääleõigust polnud kaotanud, ja teiste mittekinnisvarakasutajate vallaliigete poolt valitud volinikkudest, iga kümne täisealise

liikme peale üks. See volinikkude institut on üks 1866. a. seaduse uudistest ja tunnistab külaproletariaadi arvurikkusest.

Üldkogu kompetentsi kuulus vallaametmeeste (vallavanema ühes abidega, vallavolikogu ja vallakohtu liigete) valimine ning halbade elukommetega liigete maalt väljasaatmise lubamine.

Volikogu tehti 1866. a. seadusega täieliseks valla esituskoguks, (teine oluline uudis), kellel oli kõigis valla asjades otsustamisõigus. Volikogu suurus kõikus valla suuruse järele 8—24 vahel (24 üle 3000 hingelistes valdades). Pool volikogu valiti peremeeste (taluomanikud ja rentnikud), pool sulaste (Knechte) ja teiste iseseisvate alalise elukohata (saksakeeles: unansässige, venekeeles: neosedlõe) vallaliigete hulgast. Viimased valiti eraldi kolmes rühmas: talusulased, mõisasulased ja popsid (Lostreiber).

Vallavanem oli ex officio volikogu liige ja tema juhataja. Volikogu pidi vähemalt kord aastas kokku astuma. Kokkukutsujaks oli vallavanem ehk järelvalve asutis (1866. a. seaduse järele kihelkonnakohus).

Volikogu otsused tehti absoluutse hääleteenamusega ja neid võis kohe täitma hakata, kuid vallavanem oli kohustatud hiljemalt kolme päeva jooksul nad mõisavalitsusele teatavaks tegema, kellel õigus oli järelvalve asutiselt otsuse tühistamist nõuda, kui nad olid seadusevastased või kogukonnale kahjulikud ehk rikkusid mõisniku õigusi. Ka kõrvalised isikud võisid protesteerida.

Vallaomavalitsuse tegevusala ei ole 1866. a. seaduses täies ulatuses mitte tähendatud.

Volikogu kompetentsi suhtes on üldiselt tähendatud, et tema võimupiirkonda kuuluvad kõikide valla majandusellu puutuvate küsimuste otsustamine, mis puudutavad valla kui terviku huvisid.

Mõne üksikasja, nagu valla asjades volituste andmine, vallamaksude, (mis alles 1856. ja 1860. a. talurahva seadustega lõpulikult legaliseeriti, kuna 1816. ja 1819. a. seadustes vallamaksude võtmise õigust pole ette nähtud) ja vallaametnikkude palgamääramine, vallavalitsuse aruande üle otsustamine jne. üleslugemise järele määratakse lõpuks, et volikogu otsustab kõigis asjades, mille kohta talurahva ja teistes seadustes vallakogukonna seisukohta nõutakse.

1856. a. Eestimaa ja 1860. a. Liivimaa talurahva seadused jäid üldiselt jõusse ja seal on valla kassa, valla magasi, valla kooli ja avalikkude kohustuste täitmine reglamenteeritud.

Vallavanema kohustuste hulgas võib ka leida, mis ülesandeid vallaomavalitsus pidi täitma (valla asutiste ja varanduste valitsemine, hoolekanne, koolide ja haigemajade ülevalpidamine, avalikkude kohustuste täitmine jne.).

Igal vallakogukonnal pidi oma kolmeks aastaks valitud vallavanem abidega olema. Viimaseid oli valla suuruse järele kuni neli. Vallavanemaks, tema abideks ja samuti ka vallakohtu eesistujaks võidi ainult talupidajaid (omanikke ja rentnike) valida, kui nad olid 25. a. vanad, karistamata ja ristiisku. Muude ametite peale võis ka teisi valla liikmeid valida.

Valitud ametmehed kinnitati järevalve asutiste poolt ametisse. Mittekinnitamine oli lubatud ainult valimiskorra rikumise puhul ehk kui valitud isik ei võinud seaduslike eelduste puudumisel kogukonna ameteid pidada.

Vallavanema võimupiirkonda kuulus territoriaalselt Liivimaal nõndanimetatud orjusemaa, Eesti ja Saaremaal talurendimaa ühes kõigi elnikkudega; vallavanema politsevõimu alla kuulusid aga ainult maksumuudustest seisustest isikud.

Vallavanem oli vallakogukonna ülem võimukandja; abid allusid temale.

Vallavanem koos abidega võis volikogu kinnitusele valla teenijaid ja ametnikke (põlluvahte, haigemajade ja teiste asutiste järelevaatajaid, valla käskjalgu jne.) nimetada, järevalve asutuse teadmises aga valla kümnikke korraldajateks ja mitmesuguste ülesannete täitjateks. Kollegiaalselt oma abidega otsustas ta peale selle valla rahade ja varandustega toimetamisel ning valla koormatiste jaotamisel.

Vallavanema kompetents oli jaotatud: 1) politseilisteks ülesanneteks (§ 19) ja 2) vallakogukonna asjade ajamiseks (§ 20).

Politseilisel alal täitis ta praeguse välis- ja kriminaalpolitseiniku ülesandeid, tema hooleks oli kõiksugu korratuste ja õnnetuste (nagu nakkushaigused, tulekahjud, uputused jne.) vastu võidelda, mõõtude ja kaalude õiguse järele valvata, rüüpaneku kirju pidada, koolides ja haigemajades, mille ülalpidamisest vald osa võttis, korrapidamise eest hoolitseda, teede ja sildade ning piirimärkide korras-

hoidmise järele valvata, revisjonikirjade valmistamise ja õigel ajal ärasaatmise eest muretseda, vallas asuvate isikute järele valvata jne.

Vallavanema politseilise järevalve alt olid eraldatud isikud, kes elasid maksuvaba mõisamaa piirides. Seal oli kohalikuks politseivõimuks mõisnik.

Sama pikk oli vallavanema ülesannete nimekiri vallakogukonna asjaajamise alal.

Vallavalitsus allus järevalve suhtes kihelkonnakohtule, kes asjaajamist kord aastas pidi revideerima.

Valla kantsleisse asjaajamise toimetamiseks pidi 1866. a. seaduse järele tingimata ametisse võetama palgaline kirjutaja. Kirjutaja valis volikogu.

Kõiki vallaametmehi võis järevalve asutus kuritarvituste puhul ajutiselt ametist kõrvaldada, kuna trahvimise ja lõpuliiku tagandamise üle otsustas kohus.

Vallavalitsus pidi vallamajas asuma. Valla asjaajamise keeleks oli kohaliku rahva keel.

Vallakohus kõrvaldati 1866. a. vallaseadusega valla asjade ajamiselt ja jäeti talle puhtkohtulised funktsioonid. Huvitaval kombel on ta seaduses siiski loetud omavalitsuslikuks asutiseks.

IV.

1889. a. Balti kohtu ja ametasutuste reform jättis kohalise vallaomavalitsuse korralduse sisuliselt puutumata. Ainult järevalve kord muudeti: kihelkonna kohtunikke asemele astusid talurahva asjade komissarid. Kihelkonnakohtu kui kohtuasutuse asemele seati sisse ülemtalurahva kohtud.

Kuigi 1889. a. reform oli poliitilise tagasikiskumise aja sünnitus, peab ometi tunnistama, et meie talurahvas selle läbi võitis. Vene 1864. a. oma aja kohta eeskujuline kohtukorraldus oli võrdlemata parem Balti ajast jäänud kohtusüsteemist, kus politsei ja kohtuvõim lahutamata valitseva maaomanikkude klassi käes oli, rääkimata sellest, et igas kubermangus ise omad kohtud olid, iga seisuse jaoks eraldi. Vene kohtud olid vastuvaidlemata erapooletumad kui senised. Ka talurahva asjade komissarid olid kindlasti erapooletumad kui endised mõisnikest kihelkonnakohtunikud (resp. Hackenrichterid — Eestimaal).

Meie ei saa kõigele lisaks märkimata jätta, et 1889. a. muutused olid sisuliselt tingitud Venemaa kapitalistlikuks ilma-

riigiks arenemise käigust, mis nõudis unifikatsiooni, riikliku organismi ühtlaseks tegemist ja tsentralisatsiooni. Venestamise laine ei tähendanud muud kui kultuurilist ühtlustamise püüet, mis kooskõlas kõigi moodsate ilmariikide kultuuripoliitikaga. Venestamise tõttu kaotati

vallaomavalitsuse asjaajamisest eesti, resp. läti keel. Arenemise suun tõi aga talupoegadele kaasa rohkem vabadust ja majanduslikku iseseisvust. Viimane arenes eriti talude ostmisega. Suuremad sündmused vallaomavalitsuse alal olid aga järgmised. (Järgneb.)

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus Nr. 20. Vallasekretäri kutse omanisest. Kuidas saan omandada vastava haridust tõendava tunnistuse vallasekretäri kutseksamile pääsemiseks? Oman ainult endise ministeeriumi kooli viimase klassi lõpptunnistuse, kuna kooli lõpptunnistust ei ole (olin eksami ajal haige). Olen hiljem oma haridust eraviisil täiendanud. Olen teeninud pikemat aega vallakantseleis ja maakonnavalitsuses asjaajajana.

J. vallasekretäri abi.

Vastus: Kuna vallasekretäri kutseksamile pääsemiseks on nõuetav vähemalt 6 kl. algkooli haridus (Eksamikava vallasekretäri kutse omandamiseks — RT. 22 — 1926. ja Perekonnaseisu s. § 8 — RT. 191/192 — 1925), ja kuna Teie ei oma ministeeriumi kooli lõpptunnistust, missugune kool loetakse küll vastavaks praegusele algkoolile, siis tuleb Teil õiendada algkooli lõppkursusele vastavad eksamid ekstermina.

Küsimus Nr. 21. Õigusest olla vallasekretäri abiks. Kas saab allealine, kellel üle kahe aastane praktika, vallavalitsuse kantseleitöodes, olla vallasekretäri abiks?

Vastus: Seadus näeb ette küll vanuse alam-määra vallasekretäride suhtes (Eksamikava vallasekretäri kutse omandamiseks — (RT. 22 — 1926), kuid vallasekretäri abile kohta mingisugust vanuse tsensust ettenähtud ei ole, seega tuleb küsimusele vastata jaatavalt.

Küsimus Nr. 22. Viivitusprotsendi suurusest isikumaksu juures. Riigikogu poolt 22. jaanuaril 1932. a. vastuvõetud kokkuleppe protsentide määra seaduse (RT. 1932. a. nr. 7) § 1 lubab võtta 8% aastas rahalistelt kohustustelt, mille hulka arvatakse ka viivituse raha. Nüüd on nähted, et vallavalitsused tarvitavad mitmesugust mõõdupuud isikumaksu võlgade pealt % nõudmistega, s. o. ühed nõuavad ½ ja teised 2% kuus viivituse raha. Palun selgitada, kui suure %-di on seadus lubanud võtta isikumaksu võlgadelt.

Vastus: Kokkuleppe protsentide määra seadus ei tule riigi ja omavalitsus maksude juures üldse kohaldamisele. Adm. sissenõudmise seaduse (RT. nr. 2. 1932.) § 70 määrab, et riigile ja omavalitsustele võlguolevate summadele arva-

take juurde 6% a., kui vastavas seaduses ei ole ettenähtud eriprotsendi määra. Kuna isikumaksu kohta pole seaduses ettenähtud eriprotsendi määra, siis tuleb nõuda võlguoleva isikumaksu pealt ainult 6% aastas, s. o. ½% kuus.

Küsimus Nr. 23. Kvintaali, kui mõõdu suurusest. Riigikogu poolt 4. det. 1931. a. vastuvõetud vallasvara aresti alla panemise ja müügi asjus Tsiviilkohtupidamise seadus RT. 1931. a. nr. 105 on muuseas mainitud: lit. b) kartuliseemet iga ha kartuli alla mineva põllumaa kohta 32 kvintaali arvates kartuli alla mineva põllumaa suuruseks 1/5 kogu põllupinnast. Palun selgitada, kui suur mahumõõt on kvintaal?

Asjast huvitatud.

Vastus: Kvintaal on raskuse mõõt ja võrdub 100 kg. ehk umbes 6 puuda.

Küsimus Nr. 24. Laste hoolekande kohustusest vanemate vastu. Vallavalitsuse poole on pööranud abisaamiseks 74 aastane meeskodanik, kes on puudustkannataja seisukorras. Temal on kaks tütar, kes mõlemad abielus. Ühel tütardest on — abikaasaga ühiselt — sarnane varanduslik seisukord, et ta suudaks oma isa eest hoolitseda. Ta ütleb aga sellest ära põhjusel, et isa ei ole teda kasvatanud, vaid ta on kasvanud kasulapsena võõras perekonnas. Kas on vallavalitsusel võimalik käesoleval juhusel hoolek. sead. § 25 korras nõuda tähendatud tütrelt isa ülalpidamiseks kulutatud summade tasumist ning jaataval korral missuguse seaduse põhjal?

K. Vallavalitsus.

Vastus: Hoolekande s. § 25 järele on abian-djal asutisel õigus abian-dmiseks tarvitatud kuludid kohtu teel sisse nõuda isikutelt, kes abitarvitaja eest olid kohustatud hoolt kandma. Balti eras. § 209 järele on lapsed kohustatud hoolitsema oma hättajäänud vanemate eest niivõrd, kui see on võimalik nende majandusliku seisuga poolest. See alimentide kohustus omab puhtisikliku, moraalse laste kohustuse vanemate vastu ega olene mingisugusest materiaalsest tagasimaksu kohustusest. Sellega on täiesti seaduslik nõue, et tütar peab isa ülalpidama ja kui ta seda ei tee, siis võib seda teha vald ning tõrkujalt kohtu teel kulutusi tagasi nõuda.

Vastutav toimetaja: F. Wellner. Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

J. Zimmermanni trükkkoda Tallinnas, Liitlike jalg 4.